

Pracownia Badań i Innowacji Społecznych **Stocznia**

Skuteczna praca z młodzieżą Przewodnik po partycypacji młodzieży

Tytuł oryginału:

**Working effectively with young people
A guide to youth participation**

**FUNDACJA
IM. STEFANA BATOREGO**

Opracowanie powstało w ramach programu
Laboratorium Partycypacji Obywatelskiej
realizowanego przy wsparciu Fundacji im. Stefana Batorego.

Skuteczna praca
z młodzieżą

tłumaczenie:
Stanisław Tekieli
Publikacja powstała w ramach projektu The Next prowadzonego przez nowozelandzkie
Ministry of Youth Development.

CEL NINIEJSZEJ PUBLIKACJI¹

Celem niniejszej publikacji jest przyczynienie się do lepszego zrozumienia partycypacji młodzieży. Naszym celem jest przedstawienie modelu prowadzącego do stworzenia środowiska najlepszych praktyk, obejmującego podejście do rozwoju młodzieży oparte na wykorzystaniu jej potencjału.

Obecnie w sektorze pracy z młodzieżą istnieje wiele środków wspierających partycypację i zaangażowanie młodzieży, a zarazem wyjaśniających, dlaczego proces ten jest niezbędny. Jednakże tylko niewielka część tych zasobów w sposób klarowny wyjaśnia, w jaki sposób można ten proces wdrażać.

Niniejsza publikacja ma na celu wsparcie nieustannie gromadzonej wiedzy dotyczącej partycypacji młodzieży poprzez praktykowanie jej w społecznościach oraz prezentację idei i form działalności, które poprawią naszą bezpośrednią pracę z młodzieżą oraz doprowadzą do wytworzenia pozytywnego środowiska dla tej pracy.

Przewodnik ten został napisany przez młodych ludzi i praktyków zajmujących się partycypacją młodzieży w odpowiedzi na brak informacji o tym, jak można działać razem. Jest on oparty na praktycznych doświadczeniach osób pracujących z młodzieżą i samych młodych ludzi, zatem dla wielu z was jej problematyka nie będzie obca.

należy spojrzeć na młodych ludzi jako na kluczowych aktorów w poszukiwaniu rozwiązań dla problemów, przed którymi sami stoją... ustalić priorytety, metody i sposoby dostarczania rozwiązań, które będą (dla nich) odpowiednie...

Dokument projektowy The Next

W naszym przewodniku pragniemy przedstawić idee, które byłyby przydatne i pomocne w codziennej praktyce. Wszystko, co przedstawiono w tym przewodniku, znajdzie się (lub już jest) w użyciu w miarę rozwoju projektu The Next². Mamy nadzieję, że będzie on również użyteczny w innych kontekstach pracy z młodzieżą.

JAKTO ZROBILIŚMY?

Niniejszy przewodnik jest wynikiem pracy grupy roboczej partnerów projektu The Next, starających się opracować wspólne podejście do partycypacji i rozwoju młodzieży.

Grupa robocza, składająca się z praktyków zaangażowanych w rozwój młodzieży, osób pracujących z młodzieżą i samych młodych ludzi, opracowała zbiór podstawowych zasad, które stanowią treść niniejszego przewodnika w czterech obszarach tematycznych:

- Zanim zaangażujemy młodych ludzi [Wsluchiwanie się dorosłych w głos młodzieży]
- Holistyczne środowisko młodzieżowe
- Wdrażanie
- Monitorowanie/Ewaluacja [checklisty]

Analiza dostępnych publikacji na ten temat pozwala znaleźć podobieństwa pomiędzy zasobami i sugerowanymi przez nas zasadami. Po przeprowadzeniu kwerendy, większa grupa młodych ludzi została zaangażowana do sterowania kierunkiem rozwoju niniejszej publikacji.

Celem przewodnika jest promowanie metod partycypacyjnych poprzez elastyczny i oparty na działaniu proces. Wiele z zasad i praktyk, zastosowanych przy rozwijaniu projektu The Next, znalazło odzwierciedlenie w procesach wykorzystanych do napisania niniejszego przewodnika.

¹ Tekst jest tłumaczeniem nowozelandzkiej publikacji pt.: *Working effectively with young people. A guide to youth participation.*

² Projekt prowadzony przez nowozelandzkie *Ministry of Youth Development.*

Innymi słowy, wypróbowaliśmy, przetestowaliśmy i staraliśmy się zastosować w praktyce wszystko, co jest tu napisane, i w duchu tego przewodnika będziemy w dalszym ciągu określać, wyjaśniać i odzwierciedlać rzeczywistość, w jakiej młodzież i dorośli ze sobą współpracują.

JAK ZDEFINIOWAĆ MŁODZIEŻ?

Pod pojęciem „młodzież” rozumie się osoby w wieku 12–25 lat. Jest to w życiu człowieka okres przejściowy, od wieku szkolnego poprzez dalszą edukację do kariery zawodowej.

Jest to czas, kiedy przekształcają się związki łączące młodych ludzi z ich przyjaciółmi, rodziną i społecznością. Jest to także czas, kiedy młodzi ludzie zdobywają nowe umiejętności i doświadczenia. Jest to zarazem czas dający młodzieży okazję do zaangażowania się.

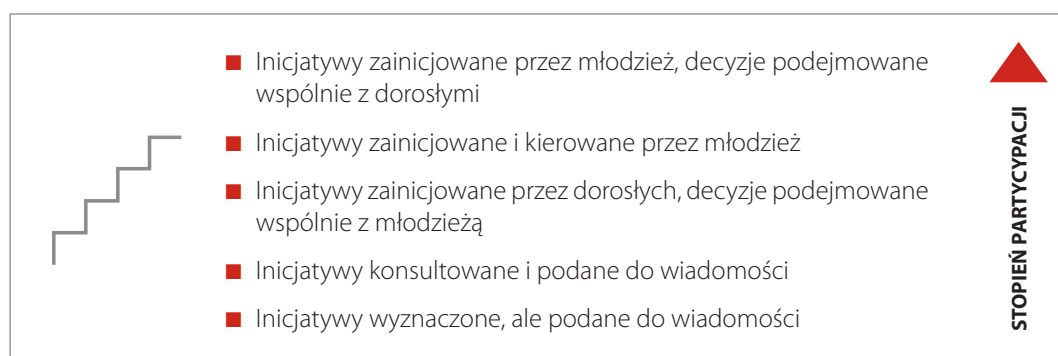
Uznanie młodych ludzi za kluczowych aktorów kształtujących życie własne, jak i życie szerszej społeczności, znalazło odzwierciedlenie w tworzeniu rad młodzieżowych, forów, grup doradczych i szeregu innych inicjatyw. Jednak najlepszy sposób na zaangażowanie młodych ludzi pozostaje nadal w stadium rozwoju. Niniejszy przewodnik ma służyć wzmocnieniu zaangażowania młodych ludzi w taki sposób, który byłby korzystny zarówno dla nich, jak i dla społeczności, w których żyją.

CZYM JEST PARTYCYPACJA?

Termin „partycypacja” jest używany tak, jak tego pragną praktycy, co często prowadzi do powstawania różnorodnych doświadczeń wszystkich zaangażowanych stron, i może oznaczać cokolwiek, począwszy od ograniczonych działań symbolicznych po pełną partycypację.

Niniejszy przewodnik ma służyć wzmocnieniu zaangażowania młodych ludzi w taki sposób, który byłby korzystny zarówno dla nich jak i dla społeczności, w których żyją.

W stanie idealnym większość procesów powinna dążyć do pełnej partycypacji. Niemniej jednak, przy faktycznym prowadzeniu grupy dyskusyjnej, programu lub warsztatu, względy praktyczne często utrudniają pełną partycypację. Nie powinno to jednak zniechęcać praktyków do dążenia do osiągnięcia stanu doskonałego: pełnej i znaczącej partycypacji.

Wspinając się po przedstawionej powyżej drabinie zmierzamy w kierunku modelu inicjatyw prowadzonych i kierowanych przez młodzież. Jednakże nie zawsze rozpoczęcie od tego punktu jest realne. W takim przypadku nadal możliwe jest opracowanie projektu, który będzie zmierzać do osiągnięcia pełnej i znaczącej partycypacji młodzieży. Mimo, że za docelowy stan idealny uznajemy sam szczyt drabiny, trudność kryje się w praktycznych metodach zachęcających do pełnej i rzeczywistej partycypacji, a dotarcie na sam szczyt wymaga czasu. Do osiągnięcia celu, jakim jest stworzenie udanych procesów partycypacyjnych, potrzebna jest cierpliwość i odpowiednio długi czas.

Skuteczna praca
z młodzieżą

Powyższy wykres pokazuje, że w celu uzyskania maksymalnego zaangażowania poprzez partnerstwo, uczestnicy na wszystkich poziomach danej inicjatywy muszą być częścią procesu decyzyjnego.

PRAWA MŁODZIEŻY

Określanie wraz z młodymi ludźmi poziomu ich partycypacji nie polega tylko na zdobywaniu ich akceptacji i wyznaczeniu celu. Nowa Zelandia ma obowiązek, na mocy Konwencji Narodów Zjednoczonych o Prawach Dziecka [UNCROC], zapewnić dzieciom i młodzieży przestrzeganie ich praw. W szczególnym stopniu, naszego projektu dotyczą postanowienia artykułów 12 i 13 tej konwencji:

Konwencja ONZ o Prawach Dziecka (UNCRC) zawiera 54 różnych praw lub rozporządzeń dotyczących osób w wieku do 18 lat. Więcej informacji o prawach dziecka ONZ można znaleźć na stronie internetowej UNCRC: www.savethechildren.org.uk/rightonline lub: www.unicef.org/crc/

Artykuł 12.

Państwa-Strony muszą zapewnić dziecku warunki, w których będzie ono zdolne do kształtowania swych własnych poglądów, prawo do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich sprawach dotyczących tego dziecka, oraz warunki, w których poglądy te spotkają się z uznaniem odpowiednim do wieku i dojrzałości dziecka.

Artykuł 13.

Dziecko ma prawo do swobodnego wyrażania opinii; prawo to obejmuje swobodę poszukiwania, otrzymywania i przekazywania wszelkiego rodzaju informacji oraz idei, bez względu na granice państwowe, ustnie, pisemnie lub drukiem, w postaci dzieła sztuki bądź każdego innego środka przekazu według wyboru dziecka. [*Konwencja ONZ o Prawach Dziecka*]

ZASADY

Do rozważenia przy pracy z młodzieżą pozostają cztery tematy, odnoszące się do niektórych z przeszkód, które mimo najlepszych chęci pojawiają się przy próbie pełnego zaangażowania młodzieży. Każdy z podanych poniżej nagłówków przedstawia konkretne rozważania i cele do zastosowania przy pracy z młodzieżą.

Zasady określone w poniższych nagłówkach niemal wszędzie dotyczą problemów rzecznictwa dzieci i młodzieży i są powszechnie uwzględniane w znacznej liczbie kluczowych publikacji oraz cytowane przez większość specjalistów w tej dziedzinie. Są to ważne i praktyczne codzienne sprawy, które wspierają i zwiększają poziom partycypacji. Aby zachęcić was do ich wypróbowania i praktykowania, w kolejnych rozdziałach zawarliśmy przykłady i wskazówki pomocne przy wdrażaniu metod partycypacyjnych.

4 najważniejsze zasady:

- Zanim zaangażujemy młodych ludzi (wysłuchiwanie się dorosłych w głos młodzieży)
- Holistyczne środowisko młodzieżowe
- Wdrażanie
- Monitorowanie i ocena

Skuteczna praca
z młodzieżą

- Uczestnicz z przyjaznym nastawieniem do młodzieży i bądź gotów do zmiany własnych poglądów
- Słuchaj głosu młodzieży
- Miej szacunek dla poglądów młodych ludzi
- Zaangażuj młodych ludzi w cały proces
- Umożliw młodym ludziom zbudowanie holistycznego środowiska młodzieżowego
- Zaangażuj młodych ludzi w proces tworzenia modelu partycypacyjnego
- Bądź świadom istnienia przyjętych z góry założeń i stereotypów
- Przekrocz istniejące granice w relacjach dorosłych z młodzieżą poprzez zrzeczenie się i podzielenie się władzą
- Uzgodnij realistyczne ramy czasowe
- Używaj odpowiedniego języka, który będzie zrozumiały dla wszystkich
- Nagradzaj zaangażowanie młodych ludzi
- Wyrażaj uznanie dla wkładu młodych ludzi za pomocą środków formalnych, jak referencje, nagrody
- Umożliw młodym ludziom pełną partycypację
- Pozwól młodzieży na rezygnację z uczestnictwa w procesie
- Wspieraj młodych ludzi w pozyskiwaniu środków finansowych i zasobów
- Bądź szczery

[Robocza lista kluczowych zasad partycypacji młodzieży - The Next]

ZANIM ZAANGAŻUJEMY MŁODYCH LUDZI (wsluchiwanie się dorosłych w głos młodzieży)

Zanim znajdziesz odpowiednie miejsce i czas oraz wystarczającą liczbę zainteresowanych młodych ludzi, musisz zwrócić uwagę na wszelkie sugestie i zapoznać się z tak wielką liczbą zasobów, jak to możliwe.

Jesteś gotowy, prawda? Nie do końca. W naszej pracy najgorszą rzeczą, o jakiej można zapomnieć, jest **nastawienie**. A także akceptacja innego niż nasz sposobu pracy – prowadzącego do tego samego rezultatu, ale inną, wytyczoną przez młodzież drogą.

Wsluchiwanie się to jedna z podstawowych rzeczy, nad którymi powinieneś zacząć pracować. Jeśli pracujesz w partnerstwie z młodymi ludźmi, to traktuj ich jako równorzędnych partnerów. Może to rodzić w tobie poczucie zagrożenia i lęku, ale jeśli przerzucisz te emocje na młodych ludzi, wpłynie to na wasze relacje.

Niniejszy rozdział opisuje niektóre rzeczy, które mogą pomóc ci lepiej przygotować się do pracy z młodymi ludźmi.

Przyjazne nastawienie do młodzieży jest czymś, co wymaga wysokiego stopnia samoświadomości i samokontroli.

Może się to wydawać trochę trudne na początku, ale jest to najbardziej skuteczne narzędzie angażowania młodych ludzi. Dobrym punktem startu jest świadomość własnego podejścia – nie wymaga to nakładów finansowych, a jedynym niezbędnym sprzętem jesteś ty sam!

MŁODYCH LUDZI POWINNO SIĘ ANGAŻOWAĆ W CAŁY PROCES, A NIE PO PROSTU W JEGO REZULTAT

Zgodnie z wymową całego naszego przewodnika, opowiadamy się za procesami pełnej partycypacji.

Dlatego należy zwrócić uwagę na to, w jaki sposób ludzie są angażowani w projekt, do którego ich zaprosiłeś. Angażowanie młodych ludzi w samo opracowywanie procesu konsultacji sprawia, że partycypacja staje się bardziej autentyczną praktyką niż proszenie młodych ludzi o zrobienie czegoś, co sam wcześniej zaprojektowałeś. Wczesne zaangażowanie pomaga zrealizować kilka istotnych spraw:

- Stanowi rodzaj uznania dla umiejętności młodych ludzi: kto lepiej może odpowiedzieć na pytanie, jak pracować z młodzieżą, jeśli nie sami młodzi ludzie? Jeśli masz problemy z zaprojektowaniem procesu konsultacji z młodzieżą, poproś o pomysły ją samą.
- Ustanawia bardziej równoprawne stosunki pomiędzy dorosłymi a młodzieżą: zwracanie się od samego początku do młodych ludzi z prośbą o ich opinie ustanawia bardziej stabilną równowagę sił. Uznając, że musisz uczyć się od młodych ludzi, doprowadzisz do tego, że młodzi ludzie nie będą czuć się aż tak zagrożeni i mniej od ciebie wykwalifikowani w jakimkolwiek środowisku, do którego ich wprowadzasz.
- Odpowiednie nastawienie minimalizuje skalę ograniczonych działań symbolicznych.
- Miej wiarę w swój proces: bądź przygotowany na to, że styl pracy młodych ludzi może tobie, jako osobie dorosłej, nie odpowiadać. Nie martw się! Tak długo, jak będziesz miał w zanadru inne strategie proponowane w niniejszym podręczniku, wszystko będzie dobrze.

WSŁUCHAJ SIĘ W GŁOS MŁODYCH LUDZI I SZANUJ ICH POGLĄDY

Innymi słowy, gdy młodzi ludzie mówią nam, że dorośli ich nie słuchają, albo kłamią, oznacza to, że dorośli muszą skorygować stosowane przez siebie praktyki.

Wskazuje to również na to, że dorośli muszą być zawsze uczciwi wobec młodych ludzi. Oto kilka sposobów na poprawę umiejętności wysłuchiwanie głosu innych w sposób pełen szacunku:

- Z jakiej perspektywy młodzi ludzie przystępują do zaangażowania? Pamiętaj, że mogą oni nie posiadać wszystkich informacji, do których ty masz dostęp. W takim przypadku, często łatwo uciekamy się do wykładowego pouczenia młodych ludzi. Aby tego uniknąć, staraj się doprowadzić do bardziej otwartej dyskusji, zadając pytania i zachęcając młodych ludzi do występowania z odpowiedziami.
- Pozwól młodym ludziom organizować spotkania i/lub je prowadzić
- Jasno mów o ograniczeniach, którym podlega dany projekt - dąż do podejścia, które wyeliminuje występowanie "niespodzianek". Takie podejście daje młodym ludziom możliwość podejmowania świadomych decyzji i może pomóc w formułowaniu realistycznych kompromisów, zamiast odrzucania ich sugestii jako zbyt idealistycznych.
- Jakie są cele dorosłych? Daj młodym ludziom możliwość zakwestionowania tych celów, podziel się zadaniem rozwijania celów, do których masz zmierzać. Młodzi ludzie to nie nadąsane monstra, które na wszystko odpowiedzą „nie”. Jeśli dasz im szansę bycia wysłuchanym, ich uwagi mogą cię mile zaskoczyć!

RE-EDUKACJA DOROSŁYCH

Sprawdź swoje nastawienie! Nikt z nas nie jest wolny od uprzedzeń czy założeń przyjętych z góry - po prostu musimy być ich świadomi. Czasami, gdy próbujemy być bardziej partycypacyjni, możemy stać się aż do bólu protekcyjnymi, zupełnie tego nie planując! Istnieje wiele powodów, dlaczego tak się dzieje, ale najważniejsze to zadać sobie pytanie, czy jesteś przygotowany do kwestionowania założeń, które przyjąłeś.

Partnerstwo z młodymi ludźmi może leżeć poza twoją strefą komfortu, możesz mieć problemy z akceptacją podziału władzy lub dostępu do zasobów, jak i z utratą wyłączności. Chociaż nie ma tu żadnego rozwiązania w postaci magicznej różdżki, możesz być po prostu świadomy tych ograniczeń i stale udoskonalać swoją praktykę.

Odpowiednie nastawienie oznacza także, że musisz być elastyczny w swoich oczekiwaniach co do czasu. W sposób naturalny procesy partycypacyjne są czasochłonne. Jednak wartość i głębia, jaką odpowiednio długi czas dodaje do skuteczności wyników, są jak najbardziej realne i nieocenione.

PRZEŁAMYWANIE BARIER W STOSUNKACH POMIĘDZY DOROSŁYMI I MŁODZIEŻĄ

Nie jest niczyją winą, że mamy bardzo zakorzenione postawy społeczne uwarunkowane przez wiek. Musimy jednak nauczyć się sobie z tym radzić. **Jeśli dorośli i młodzież mają pracować w partnerstwie, to obie strony muszą być świadome istniejących między nimi różnic i gotowe do kompromisu.**

- Porzuć władzę: partycypacja polega na podziale władzy i dorośli powinni się nią faktycznie dzielić z młodzieżą. Młodzi ludzie nie przestaną cię przez to szanować, szczególnie jeśli są w pełni świadomi ich własnej odpowiedzialności, a tym bardziej, jeśli sami brali udział w formułowaniu takich procesów. W rzeczywistości twoje stare stereotypy mogą zostać tu w całkiem miły sposób rozwiane.

HOLISTYCZNE ŚRODOWISKO MŁODZIEŻOWE

Wiele publikacji dotyczących tej dziedziny podkreśla znaczenie przyjaznego młodzieży środowiska - ale co to jest? Holistyczne środowisko młodzieżowe to przestrzeń zaakceptowana i stworzona przez młodych ludzi. Środowisko to musi się samookreślić przy zaangażowaniu młodzieży w jego tworzenie. Wszelkie działania na rzecz stworzenia bezpiecznej i pozytywnej przestrzeni przyniosą coś, co będzie miało wartość dla ciebie i dla młodzieży.

Tworzenie holistycznego środowiska młodzieżowego powinno być doświadczeniem obopólnie korzystnym dla dorosłych i młodzieży, w którym obie te grupy mogłyby czerpać korzyści ze współpracy, nawet jeśli ich działania są różne i odbywają się na różnych poziomach.

PROJEKT MUSI BYĆ POZWIĄZANY Z MŁODZIEŻĄ

„Powiązany z młodzieżą” oznacza, że pozyskuje się zaangażowanie młodych ludzi za pomocą spraw, które są dla nich istotne i interesujące. Oznacza to bycie świadomym tego, jak informacje są przekazywane do młodych ludzi, uznawanych za interesariuszy danej kwestii.

- Zapytaj młodych ludzi, co sprawia, że czują się komfortowo.

MŁODZI LUDZIE MUSZĄ BYĆ WŁĄCZENI W TWORZENIE PROCESU, A NIE TYLKO UCZESTNICZYĆ W CZYMŚ JUŻ STWORZONYM

W celu pełnego wykorzystania w praktyce zaprezentowanych tu modeli partycypacyjnych [rozdział o drabinie Rogera Harta i schematy zakresu partycypacji] istotne jest, by mieć świadomość środowiska, do którego wprowadzana jest młodzież.

Czy młodzi ludzie uczestniczą w formacie już istniejącym i zorganizowanym, czy też mają wkład w rozwój modelu partycypacyjnego, w który zostaną włączeni?

- Staraj się w jasny sposób informować o celu twojej pracy – to minimalizuje niebezpieczeństwo poniesienia przez młodych ludzi porażki.
- Czy młodzi ludzie wiedzą, co dzieje się z informacjami, które ci przekazują?
- Czy zgodzili się na to?

REALISTYCZNE RAMY CZASOWE, OD GRUP DYSKUSYJNYCH PO ZAKOŃCZENIE PROJEKTU

Ponieważ udział młodych ludzi jest często dobrowolny i niekoniecznie musi stanowić początkową siłę napędową w projekcie, ważne jest, by określić na samym początku, ile dokładnie czasu młodzież będzie musiała poświęcić na partycypację.

Czas ten musi obejmować czas przygotowania spotkań, warsztatów i innych imprez.

„Realistyczne ramy czasowe” oznaczają, że pewien czas przeznacza się na umożliwienie młodym ludziom w równym jak osobom dorosłym stopniu bycia zaangażowanym i poinformowanym. Należy pamiętać i pogodzić się z tym, że młodzież nie musi chcieć uczestniczyć w każdym spotkaniu.

- Staraj się doprowadzić do porozumienia pomiędzy dorosłymi a młodzieżą na temat wymaganego poziomu zaangażowania.

UŻYCIE ODPOWIEDNIEGO JĘZYKA, KTÓRY BĘDZIE ZROZUMIAŁY DLA WSZYSTKICH

Młodzi ludzie, z którymi rozmawialiśmy, a także wiele zasobów źródłowych wskazuje, że język i używany zawodowy żargon często uniemożliwiają im pełną partycypację. To nie tylko utrudnia realizację celu angażowania młodych ludzi, ale może wręcz skutkować zaangażowaniem młodzieży w działania na szkodę projektu. Na przykład poświęcanie wolnego czasu na serię spotkań, podczas których dorośli rozmawiają niezrozumiałym żargonem lub odnoszą się do dokumentów, które są jeszcze mniej interesujące niż podręcznik matematyki, nie będzie sprzyjało utrzymaniu poziomu zaangażowania młodzieży, a raczej osiągnie skutek odwrotny.

Wykluczenie z powodu używanego języka może jedynie umocnić stereotypowe postrzeganie młodych ludzi jako niezainteresowanych procesem partycypacji lub lekceważących go.

Wiele z zasobów źródłowych dotyczących rozwoju młodzieży i partycypacji podkreśla potrzebę jednoznacznego języka i wyjaśnienia używanego żargonu. Wiele z tych źródeł sugerują również strategię, jakie należy przyjąć, by stworzyć bardziej integracyjne środowisko.

ZAANGAŻOWANIE JEST CZĘSTO DOBROWOLNE, DLATEGO MUSI BYĆ WYSTARCZAJĄCO NAGRODZONE/DOCENIONE

Ponieważ zaangażowane większości młodych ludzi jest nieodpłatne, ważne jest, aby uznać ich wkład i odpowiednio go wynagrodzić. Można to osiągnąć na kilka różnych sposobów:

- Zwrot kosztów – pokrycie kosztów podróży młodych ludzi, lub wszelkich kosztów związanych z ich zaangażowaniem.
- Prezenty – Ponieważ płacenie młodym ludziom za udział w spotkaniach, grupach dyskusyjnych i warsztatach mogłoby nie być odpowiednie, lub nie mieścić się w ramach ograniczeń budżetowych, kupony na zakup książek czy muzyki, bilety do kina, posiłek w restauracji itp. stanowią dobre sposoby uznania i docenienia zainteresowania młodych ludzi. Warto przedyskutować te opcje z samą młodzieżą, by otrzymać wskazówki co do tego, co z tej listy byłoby najbardziej odpowiednie zarówno dla nich, jak i dla ciebie.
- Budowanie potencjału młodych ludzi – Zaangażowanie daje młodym ludziom możliwość zdobycia nowych umiejętności i doskonalenia tych już posiadanych. Niektóre projekty mogą nawet dać im dostęp do szkoleń, które wcześniej nie były dla nich dostępne. Doświadczenie, które młodzi ludzie zdobywają poprzez zaangażowanie, również przyczynia się do zwiększania zakresu ich umiejętności.
- Formalne uznanie – może przybrać formę referencji, listu rekomendacyjnego, świadectwa lub przyznania punktów zaliczeniowych w szkole. Może ono również obejmować formalne uznanie zaangażowania danej osoby w konkretne działanie, np. praca w radzie doradczej, praca jako rzecznik prasowy, przedstawiciel itd.

Kolejną ważną rzeczą, o której należy pamiętać, jest sama natura wolontariatu: wolontariusz ma prawo tak przyjść, jak i odejść – poszanowanie tego prawa też jest formą uznania dla jego wkładu.

Nagradzanie zaangażowania jest bardzo skutecznym sposobem na zwiększenie możliwości partycypacji. Każdy przyjmie z radością dowody uznania za poświęcony przez niego lub nią czas i energię - młodzi ludzie nie są tu wyjątkiem.

MŁODZI LUDZIE POTRZEBUJĄ CZASU, BY OSIĄGNĄĆ SUKCES I ZWRÓCIĆ SIĘ O POMOC

Ponownie, cel jest tu powiązany z kilkoma innymi obszarami. Istnieje kilka strategii i prostych rzeczy, które możesz zrobić dla jego realizacji; niezbędny jest do tego odpowiednio długi czas i rzeczywiste wsparcie. Jeśli uświadomimy sobie, że młodzi ludzie dobrowolnie uczestniczą w czymś, co niekoniecznie jest częścią ich codziennego doświadczenia, a nawet poniekąd jest ono dla nich obce (skoncentrowane na życiu dorosłych), dostrzeżemy panującą tu nierówność sił.

Dlatego też, jeśli w danym procesie niezbędne są opinie wyrażane z perspektywy młodych ludzi, proces ten należy dostosować do takiej formuły, w której młodzież stanie się co najmniej równorzędnym partnerem w relacji.

Oznacza to przekazanie młodym ludziom wszystkich informacji i umiejętności, dzięki którym będą w stanie wnieść swój wkład.

Oto kilka przykładów, w jaki sposób można zarządzać czasem:

- Spotkania wstępne
- Fora, które pozwalają młodym ludziom rozwijać niezbędne umiejętności
- Więcej czasu na pytania i dodatkowe wsparcie, np. odpowiednio długi czas na odpowiedzi na ich pytania
- Bycie dostępnym i organizowanie spotkań po godzinach lekcyjnych, a nie jedynie w zwykłych godzinach pracy

Organizowania spotkań, które są przyjazne dla młodzieży, tj. nie takie, gdzie młodzi ludzie muszą chodzić po gmachu pełnym profesjonalistów w garniturach i krawatach, poszukując jakiegoś biura.

Spróbuj zorganizować spotkanie w ośrodku lokalnej społeczności lub domu młodzieży. Albo gdzieś na neutralnym gruncie.

ZAANGAŻOWANIE NIE JEST PRZYMUSOWE – MOŻNA ZREZYGNOWAĆ

Decyzja o rezygnacji z partycypacji jest też pewną formą partycypacji; możliwość wyłączenia się z zaangażowania jest bardzo istotna. Jeśli zastosowałeś się do innych sugestii przedstawionych w niniejszym rozdziale, rozumiesz zapewne, że pozwolenie młodzieży na wyłączenie się wpisuje się w prezentowane tu podejście do szerszego środowiska młodzieżowego.

WDRAŻANIE

Przy zapewnieniu odpowiednich warunków, młodzi ludzie dobrze wiedzą, czego chcą, a kluczem do sukcesu będzie, w przypadku dorosłych, gotowość do udzielania im wsparcia. Niniejszy rozdział pokazuje, jak można tego dokonać.

ZAPEWNIENIE ZASOBÓW I FINANSOWANIA

Wielu młodych ludzi, z którymi rozmawialiśmy, doceniało wagę wsparcia tak finansowego, jak i w postaci zasobów, jakie uzyskali dzięki pomocy dorosłych. Młodzi ludzie doceniają wysiłki, jakie pracownicy czy organizacje młodzieżowe podejmują w celu pozyskania finansowania dla inicjatyw na rzecz młodzieży. Często wsparcie to polega na umożliwieniu dostępu do Internetu i/lub komputera, telefonu czy koparki. Tam, gdzie młodzi ludzie są zaangażowani i biorą udział w projektach, dorośli często dostarczają im niezbędnych do tego środków.

Drugą stroną medalu jest jednak to, co młodzi ludzie uważają za zbędne bariery wznoszone przez sponsorów.

Nie ma na to prostego remedium, a młodzi ludzie są niekiedy pomijani jako potencjalni odbiorcy finansowania. Dzieje się tak w związku z samym procesem aplikacji, lub też młodzi ludzie są odrzucani w wyniku stereotypów i uprzedzeń, jakie w stosunku do nich żywią dorośli.

Wspieraj młodzież, działając na zasadzie „żadnych niespodzianek”, tj. przeprowadzając młodych ludzi przez cały proces, na przykład:

- Spraw, by młodzież sama ubiegała się o finansowanie: przejdź z nimi przez cały proces finansowania, od wstępnych aplikacji, które młodzi ludzie będą musieli wypełnić. Poinformuj ich także o wymogach i obowiązkach, które powstają wraz z pozyskaniem finansowania, np. konieczności sporządzania sprawozdań finansowych dla sponsora, prowadzenia rachunków itp.
- Postaraj się sam o finansowanie: jako dorosły masz relatywnie większe szanse na pozyskanie finansowania niż młodzież. Zaangażuj jednak w takim przypadku młodych ludzi w proces decyzyjny, pozwalając im na decydowanie w sprawie przydzielania funduszy.

Wsparcie, jakiego możesz udzielić wnioskując o finansowanie, lub zapewniając miejsce do twórczej pracy, stwarza możliwość zaistnienia rzeczywistego partnerstwa pomiędzy młodymi ludźmi a dorosłymi.

UCZCIWOŚĆ DOROSŁYCH

Działaj na zasadzie „żadnych niespodzianek”, przekaz młodemu ludziom wszelkie informacje niezbędnych do podejmowania świadomych wyborów i udzielania sugestii. Bycie uczciwym oznacza tu, że pozwalasz młodemu ludziom osiągnąć sukces. Pozostaw w szatni swój program polityczny, albo uczciwie zadeklaruj swoje przekonania przed młodzieżą. Jeśli ty o czymś wiesz, zadaj sobie pytanie, dlaczego młodzi ludzie nie mieliby również tego wiedzieć?

CHECKLISTY

W poprzednich rozdziałach badaliśmy praktyczne elementy zapewniające przeprowadzenie odpowiedniego procesu partycypacji młodzieży. Obecnie skoncentrujemy się na tym, jak można to zrobić w praktyce. Niniejszy rozdział dostarczy elementów, które będą służyć jako lista przygotowawcza, narzędzie monitorowania i oceny tego, co zrobisz. Dzięki listom kontrolnym monitorowania i oceny niniejszy przewodnik pomoże ci elastycznie reagować na napięcia pomiędzy normatywnymi ideałami a aktualną rzeczywistością.

- Checklista partycypacji młodzieży może pomóc w utworzeniu procesu uczestnictwa poprzez wspieranie tego, co robisz, w trakcie określania ram procesu. Korzystaj z tej listy podczas rozwoju procesu.

CHECKLISTA PARTYCYPACJI MŁODZIEŻY

ZASADY	SPRAWDŹ	STRATEGIE	DZIAŁANIE
PRZED ZAANGAŻOWANIEM MŁODZIEŻY			
Czy jest jasne, co ma być zrobione z informacjami pozyskanymi od młodych ludzi?		– Czy zgodzili się na to?	
Czy zapewniono wystarczająco dużo czasu, gdyby projekt miał trwać dłużej niż planowano?		– Jak to osiągnięto?	
Czy informacje o wynikach projektu i oczekiwaniach młodych ludzi zostały jasno zakomunikowane?		– Jeżeli tak, to w jaki sposób? – Czy młodym ludziom dano okazję skomentowania/dokonania wkładu? – Czy mieli oni szansę poinformować o swych oczekiwaniach i poziomie zaangażowania?	
HOLISTYCZNE INFORMACJE NA TEMAT MŁODZIEŻY			
Czy młodzież została włączona od samego początku?		– Czas – Miejsce – Format	
Czy młodzież określiła kształt i formę zaangażowania?			

Skuteczna praca
z młodzieżą

Czy zaangażowanie zostało docenione?		<ul style="list-style-type: none">- Czy młodzi ludzie otrzymują kopie materiałów końcowych?- Czy pokryto wydatki?- Czy zorganizowano imprezę na koniec (lub w przełomowym momencie) projektu?- Koha czy odpowiednik?	
WDROŻENIE			
Czy określono potrzeby dotyczące dalszego wkładu?			

Użyj niniejszego szablonu, by dokonać przeglądu i oceny zastosowanego przez siebie procesu. To okazja do tego, by oszacować zarówno udane jak i mniej udane elementy procesu partycypacyjnego.

EWALUACJA PROCESU PARTYCYPACJI PO JEGO ZAKOŃCZENIU			
CELE	SPRAWDŹ	KONKRETNY OBSZAR	OSIĄGNIĘTY WYNIK
PRZED ZAANGAŻOWANIEM MŁODZIEŻY			
Czy młodzież została włączona od samego początku?			
Czy młodzież określiła kształt i formę zaangażowania?		<ul style="list-style-type: none">- Czas- Miejsce- Format	
Czy informacje o wynikach projektu i oczekiwaniach młodych ludzi zostały jasno zakomunikowane?		<ul style="list-style-type: none">- Jeżeli tak, to w jaki sposób?- Czy młodym ludziom dano okazję skomentowania/ dokonania wkładu?- Czy mieli oni szansę poinformować o swych oczekiwaniach i poziomie zaangażowania?	
Czy ramy czasowe i poziom zaangażowania zostały uzgodnione z młodzieżą?			
Czy jest jasne, co ma być zrobione z informacjami pozyskanymi od młodych ludzi?		<ul style="list-style-type: none">- Czy zgodzili się na to?	
Czy określono potrzeby dotyczące dalszego wkładu?			

Skuteczna praca
z młodzieżą

Czy zaangażowanie zostało docenione?		<ul style="list-style-type: none">- Czy młodzi ludzie otrzymują kopie materiałów końcowych?- Czy pokryto wydatki?- Czy zorganizowano imprezę na koniec (lub w przełomowym momencie) projektu?- Czy wręczono upominek/prezent?	
Czy zapewniono wystarczająco dużo czasu, gdyby projekt miał trwać dłużej niż planowano?			

BIBLIOGRAFIA

- Taking the Initiative: International Perspectives on Young People's Involvement in Public Decision-making, 2002, Carnegie Young People Initiative
- Good Practice Guide on Involving Young People in the Governance Of Connexions as Decisionmakers, 2002, Connexions Service National Unit
- He Waka Kotuia - Joining Together on a Shared Journey-Report of the Community-Government Relationship Steering Group, 2002, Ministerstwo Rozwoju Społecznego
- Keeping it Real-A Resource for Involving Young People, 2003, Ministerstwo ds. Młodzieży /Te Tari Taiohi
- Summary Analysis of Responses from Secondary School Aged Young People for Youth Development Strategy Aotearoa, Ministerstwo ds. Młodzieży / Te Tari Taiohi
- Youth Development Strategy Aotearoa, Ministerstwo ds. Młodzieży / Te Tari Taiohi
- Empowering Children & Young People, Save the Children UK
- The State of the World's Children 2003, UNICEF
- Promoting Children's Participation in Democratic Decision-Making, UNICEF

STRONY INTERNETOWE

- <http://www.partnerships.org.uk> – fantastyczna strona, pełna zasobów dotyczących budowania partycypacyjnych stosunków w społeczności
- <http://www.mcs.bc.ca/yps/customer.htm> – Kanadyjska Strategia na rzecz Partycypacji Młodzieży, przedstawiana jako absolutny rarytas.
- <http://cyfernet.org/youthdev/konopka.html> – Gisela Konopka, Requirements for Healthy Development of Adolescent Youth – Praca ta, napisana w 1973 roku, nadal wyprzedza to, co praktykuje się lub głosi w większości miejsc. Kluczowy dokument dla nowego podejścia do rozwoju młodzieży